

Sídlisko Uhlisko ako nová mestská časť Banskej Bystrice (historický vývoj)

Územie na ktorom bolo postavené sídlisko Uhlisko má bohatú históriu. Územie patrilo od stredoveku mestu Banská Bystrica. Rozprestieralo sa na rovine po ľavej strane rieky Hron, ktorá toto územie zo severnej strany oddeľovala a oddeľuje od vlastného centra mesta. Na juhozápadnej, južnej a juhovýchodnej strane územie obklopujú vrchy Urpín, Turička, Srnková, Kopa – čím dotvárajú dojem uzavretého priestoru. Osídlenie sa v stredoveku a novoveku koncentrovalo len v malej časti tohto územia priamo pod vrchom Urpín pri rieke Hron. Táto mestská časť sa v novšej dobe nazývala *Fabrika*. Pretože tu boli situované domy a dielne banskobystrických remeselníkov. Táto časť neskôr dostala pomenovanie Svätójánsky rad podľa blízko stojacej kaplnky sv. Jána Nepomuckého. V strednej časti územia sídliska pri Hrone v 19. storočí ťažili piesok pre potreby tu postavenej tehelne a táto časť sa nazývala *Žltý piesok*. Vo východnej časti tohto územia susediacej s niekedy samostatnou obcou Majer boli v 16. storočí (v roku 1548) postavené na rieke Hron Horné banskobystrické hrable na zachytávanie splavovaného dreva z Horehronia. Drevo sa využívalo predovšetkým pre banícku a hutnícku činnosť. Drevo sa tu, ale aj priamo páliło v milieroch a vyrábalo sa z neho drevené uhlie. Na základe tejto uhliarskej činnosti charakteristickej pre toto územie sa zaužíval názov *Uhlisko*. Základnou osou tejto časti územia na ktorom bolo postavené sídlisko Uhlisko, bola stredoveká historická cesta, ktorá viedla z Banskej Bystrice od Hronskej brány (dnešná Kapitulska ulica) mostom cez rieku Hron a smerovala do Hornej Mičinej.

Postupne s reguláciou koryta rieky Hron v prvej polovici 20. storočia, ale aj po druhej svetovej vojne začala výstavba tehlových rodinných domov a nájomných bytoviek. V období 1. Československej republiky tu bol na prelome 20. a 30. rokov postavená vilová štvrť. Banská Bystrica sa v rokoch 1949 – 1960 stala sídlom Banskobystrického kraja, potom do roku 1990 Stredoslovenského kraja. Bola politickým, hospodárskym, administratívnym a kultúrnym centrom stredného Slovenska. Banská Bystrica zaznamenala v tomto období značné územné rozšírenie, a zvýšenie počtu obyvateľov mesta, pre ktorých bolo potrebné postaviť byty. Počet obyvateľov sa zvýšil z 13 605 v roku 1950 na 22 529 v roku 1960. V 40.-60. rokoch 20. storočia došlo k výstavbe tehlových sídlisk priamo v okolí intravilánu vlastného historického mesta Na Fortničke, Na Uhlisku, Sídlisko. V rámci Uhliska sa tak začalo s výstavbou sídliska, ktorá pokračovala v druhej polovici 20. storočia výstavbou už moderných panelových domov. Sídlisko prevzalo historický názov zaužívaný pre toto územie od 16. storočia – Uhlisko (latinsky „Carbonaria“). Na konci 20. storočia sa tento proces výstavby ukončil. Súčasťou výstavby bola aj občianska vybavenosť – obchody, základná škola, škôlka. Sídlisko Uhlisko tak predstavuje prírodne aj spoločensky osobitný komplex, ktorý je však priamo spojený s jadrom mesta Banská Bystrica prostredníctvom troch mostov cez rieku Hron.